

BASIN TOPLANTISI

• Merkez Heyeti Genel Başkanı Prof. Dr. Mekin TANKER'in Merkezi Amerika'da bulunan NCI'ya (Ulusal Kanseri Enstitüsü'ne) analiz için gönderilen zakkum ekstrelerine ilişkin analiz sonuçları ile ilgili olarak 13.1.1989 tarihli Basın Toplantısında yaptığı konuşma:

Sayın Basın Mensupları,

Bundan bir yıl kadar önce zakkumun kanser tedavisinde kullanılabilirliği ve bunun üzerinde birtakım araştırmaların yapılmış olduğu kamuoyuna duyurulmuştu: Ondan sonra da zamanımıza kadar devam eden ve bilimselliğini koruyan "N.O. acaba bir kanser ilacı mıdır", "bununla kanseri tedavi etmek mümkün müdür" şeklinde görüşler, tartışmalar zamanımıza kadar gelmiştir.

Konu ilk kez ortaya çıktığı zaman, Türk Eczacıları Birliği konunun kamuoyunda büyük yankılar uyandırdığını görerek, kamuoyundaki tereddütleri giderebilecek ve kamuoyunu tam anlamıyla aydınlatacak birtakım çalışmaların başlatılmasına karar vermişti.

Bu çalışmalar için finans kaynağı olarak Türk Eczacıları Birliği'nin kurmuş olduğu Türk Eczacıları Vakfı'ndan yararlanıldı. Türk Eczacıları Vakfı iki tip araştırma, iki tip faaliyet başlattı. Bu faaliyetlerden bir tanesi; bir günlük bir seminerdi. Bu seminer, 31 Mart 1988 günü Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi anfasinde yapıldı ve 18 konuşmacı iştirak etti, 600 kişi de dinleyici vardı. Seminer boyunca çeşitli kuruluşlarla da tartışmalar yürütüldü. Bu tartışmaların ve bu seminerin amacı; bitkilerden elde edilecek anti-kanser bileşiklerin neler olabileceği, hangi bitkilerin bu anlamda etkili olduğundan başlamak suretiyle uzun bir tartışma periyodu açmak ve bu konuşmaların sonunda da NO'nun anti-kanser etki açısından bugüne kadar yapılmış bulunan çalışmalar arasındaki yerini belirtmeye çalışmaktı.

İkinci faaliyet; doğrudan NO üzerinde araştırmaların yürütülmesiydi. Nerium Oleander, aslında eskiden beri tanınan ve bilinen bir bitkidir. Zehirli olduğu bilinmektedir. Hatta Türkçe isminin zakkum ya da zıkkım oluşunun nedeni de bu zehirli etkisinden ileri gelmektedir. Bu konu basın ve yayın organlarında çok büyük akis uyandırınca hemen aklımıza gelen olaylardan bir tanesi şu idi; zakkum tanınmayan bir bitki değil, herkes biliyor ve tanıyor. Güney Anadolu'da çok var, o bakımdan herkes bu bitkiyi kolayca bulabilir. Yani zakkum nerede olacağı, nerede bulunacağı belli olan bir bitkidir. Böyle olduğu için de, insanlar bunu alabilirler ve hakikaten kaynatıp içebilirler; belirli biçimlerde suda eriyen bileşikler olduğu için bu işlemle kolayca zehirlenmeler sözü konusu olabilirdi. Hemen o tarihlerde bir basın açıklaması yapmıştım; burada bulunan bazı arkadaşlarımız o zaman da gelmişlerdi ve sözlerim birtakım gazetelerde yer almıştı. Bu basın açıklamasını aynı zamanda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na da göndermiştim. Burada bitkinin kökünün, yaprağının, çiçeğinin ve her kısmının zehirli olduğu

ve bu nedenle suyla kaynatıldığı zaman bu zehirlerin suya geçebileceği, onun için, bunların kullanılması halinde ölüm vakalarının görülebileceğini açık açık belirtmiştim.

Nitekim, bizim bu basın açıklamamızdan hemen iki gün sonra arka arkaya iki ölüm vakası görüldü. Bunlar hep zakkumu kaynatıp içen kişilerde oldu. Hatta midem ağrıyor, bu halde iyi gelir deyip içen kişilerin ölüm haberleri dahi basında yer aldı. Bu iki-üç ölüm vakasından sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, bizim uyarı yazımızda yer alan cümlelerin tamamını kullanmak suretiyle bir açıklama yaptı ve bitkinin gelişmiş kullanılımasının nasıl bir sonuç vereceğini bir genelgeyle bildirdi.

Ondan sonraki safhalarda, zakkumun kullanılıp kullanılmayacağı, denemelerin yapılıp yapılmayacağı hususunda birtakım çalışmalar yapıldı.

Bu arada, Türk Eczacıları Birliği, gene Türk Eczacıları Vakfı'nın desteğiyle asil bilimsel araştırmasını başlattı. Biz eczacıyız, bize göre; bir bitki birtakım hastalıklarda kullanılabilir, ama o hastalığı iyileştirici bir maddeyi içinde barındırması lazım. Zakkum da eğer kanser hastalığının tedavisinde kullanılabilirse, içerisinde anti-kanser olabilecek, kanser hastalığına karşı etkili olabilecek bir veya birkaç maddenin bulunması lazım.

Bitkilerin içerisindeki maddelerin neler olduğunu araştırmak için geliştirilmiş çeşitli metodlar vardır, bunlar bellidir ve bir mucize değildir. Bitkilerin içerisinde etkili bileşik varsa, o bileşiğin etkisini o bitki gösterir; ama, yoksa böyle bir etkiyi tahayyül etmek yanlıştır.

O nedenle, bitkinin kullanılabilir bütün kısımlarından parçalar almak ve bunlardan ekstreler hazırlamak, bunu da bilimsel bir yolla hazırlamak gerekmektedir. Bu bizim hazırladığımız 27 tip ekstre bitkide bulunan; suda eriyen erimeyen, suda az eriyen çok eriyen, organik çözücülerde eriyen, polar nonpolar çözücülerde eriyen vs. tüm maddeleri taşıyan ekstrelerdir. Eğer bu ekstreler içerisinde anti-kanser bir madde yok ise, artık zakkumda anti-kanser etkiyi düşünmek mümkün değildir; ama, var ise o zaman bu madde üzerinde, bu maddenin ne olduğu üzerinde ileriki çalışmalarda bu maddeyi buradan ayırmak ve ondan sonra da bu maddenin ne olduğunu tespit etmek de gene bugünkü gelişmiş metodlarla mümkündür. O yüzden, bu ekstreleri hazırladık, bitkilerdeki anti-kanser etkileri taramakla, aramayı belli başlı görevi olarak alan ve merkezi Amerika'da bulunan NCI adıyla bilinen kuruluşun Avrupa'daki şubelerinden birine gönderdik ve Kurulardan anti-kanser etkinin olup olmayacağına ilişkin bir sonuç talep ettik.

Bu sonuç, gönderildikten sonra 7,5 ay içerisinde geldi. Bizim çalışmalarımız çok kısa sürdü, biraz evvel de söylediğim gibi Ankara'da bulunan üç Eczacılık Fakültesinin, Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesinin Farmakognози öğretim üyelerinden ikişer kişinin katılması ile ve benim başkanlığında 7 kişilik bir ekip olarak bu çalışmaları çok hızlı yaptık. 15 gün içinde bütün bu ekstreleri hazırlamıştık. 7,5 ay sonra ilk sonuçlar geldi, bu ilk sonuçlara göre, gönderilen ekstrelerin hiçbirinde anti-kanser bir etki bulunmamıştı.

Bu sonucun alınması, elbetteki bu bitkinin anti-kanser bir tepki gösteremeyeceği, göstermesinin mümkün olmadığı kanaatine kesin olarak bizi erdirtiyor.

Bu araştırmalar yürürken, bir taraftan da başka bir konu ortaya atılmıştı, denilmişti ki; zakkumun, anti-AIDS olarak, AIDS hastalığına karşı da kullanılma ihtimali var.

Aradaki yazışmalarda anti-AIDS etkinin de olup olmayacağı üzerinde de bize bir rapor göndermelerini talep ettik.

Zakkumun anti-kanser bir madde taşımayacağı, bundan evvel bir ara sonuç olarak basına duyurulmuştu. Bugün tamamlanmış bulunan diğer sonuçlarıyla beraber, artık kapatılmış bulunan dosyanın sonuçlarını getirmişlerdir. Bunlar da anti-AIDS etki üzerindedir.

Gelen rapor bize göstermektedir ki, anti-viral bir etkisi bulunmadığı için, yani virüslere karşı herhangi bir etkisi bulunmadığı için, anti-AIDS etki üzerinde çalışılması mümkün değildir. Bu nedenle de anti-AIDS etkinin de olmadığı şu anda tespit edilmiştir.

Mesele bu kadar basit değildir, bir başka nokta daha var. Bazı araştırmacılar, immünstimulan etki, immünmodülatör etkinin mevcut olup olmadığını araştırmaktadırlar bitki üzerinde. Böyle bir sonuç alınır veya alınmaz; bu henüz bilinmiyor. Ancak, immünmodülatör etkiye bağlı olarak NO ekstresinin kullanılmaya devam edilmesi ihtimali de söz konusu.

Gerçi, bu konuda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın aldığı karar rahatça bitkinin kullanılmasına imkân vermemektedir, doğrusu da budur; ama, yine de bazı açık kapılar bırakılmaktadır. Biz bunu düşünerek, bitkinin bu tarzda kullanılması halinde herhangi bir zarar meydana gelir mi, gelmez mi; bunu da tespit etmek zorundayız. Şundan dolayı bu zorunluluğu duyuyoruz; eskiden beri ilk duyurularımızda, ilk basın açıklamalarımızda ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na yazdığımız yazılarda tespit ettiğimiz gibi, bu bitki zehirli bir bitkidir. Aslında eskiden beri kullanılan bir bitkidir zakkum. Birçok müstahzarlarda yer alan bir bitkidir. Bu kullanımının nedeni, kalp adalesinin kuvvetlendirilmesinden dolayıdır. Kalp adalesini kuvvetlendiren bazı bileşikler taşıyor. Ancak, bu kalp adalesini kuvvetlendiren bileşikler biraz fazla verildiği takdirde, yani yeterinden fazla verildiği takdirde kalbi durdurmaktadır.

İkincisi, bu bileşikler, kalbi durduran dozun altında, yani tedavi dozu içerisinde kullanılsa dahi uzunca bir süre devam edildiği takdirde doza bağlı olarak o süre çok düşük olursa daha uzun; doz yüksek olur, maksimum doza yakın olursa daha kısa bir süre içerisinde bu bileşikler kalp adalesi üzerinde birikir ve aslında bir defada verilen doz toksik olmadığı halde, bu birikme sonucu belli bir süre sonunda kalbi durdurur ve kullanıcıyı öldürür. İşte bundan dolayıdır ki, bu bileşiklerin özelliği düşünülerek elde edilen NO ekstresinin bu bileşikleri aynen muhafaza edip etmediğinin de bu araştırmalar sonucunda tespit edilmesi gerekiyor.

Şunun için ekstrenin bu maddeleri ihtiva etmemesi ihtimali de mevcut; Eğer bu ekstreler suda erimeyen etkili maddeler, suda erimeyen bileşikler olsa idi, o takdirde NO ekstresi suyla hazırlandığı için buraya geçmeyecekti; fakat, bilinmektedir ki, bu bileşikler suda kolayca erirler; yani o bitkiyi suyla kaynatıldığında suyun içine geçerler. Ancak, bu bileşiklerin bir özelliği daha var; bu bileşikler iki kısımdan ibarettir. Bunun ortasında oldukça zayıf bir bağ var, eğer bu bileşikler suyla kaynatırken suyun içerisine bir miktar asit ilave edilirse ve 100 dereceye yakın derecede kaynatılırsa bu bileşikler parçalanır. Bileşik parçalandığı zaman da oluşan kısımlardan bir tanesi artık suda erimez çöker ve süzdüğünüz zaman bunu ayırmış olursunuz.

Bu işlem, zehirli bileşiğin ayrılmasına neden olur. No ekstresinin hazırlanma-

sında böyle bir işlem uygulanmıyor, yani asitli suyla kaynatma gibi bir işlem uygulanmıyor, fakat suyla kaynatma işlemi uygulanıyor. Bunu da doktorun patent müracaatından, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na verdiği bilgilerden anlıyoruz.

İlaç hazırlanırken bitki, 2,5 saat suyla kaynatılmaktadır. Kaynatma olayında kışmen bu parçalanmayı sağlayabiliriz, ancak, bu kullanılan suyun kalitesine de bağlıdır. Suda biraz kireç varsa hiçbir zaman mümkün olmaz, suyun asitli olması lazımdır.

Böyle bir olay mevcut mudur, değil midir; bunu araştırmamız gerekiyor. O yüzden, patent müracaatında yer alan hususlar aynen yerine getirilerek, 2,5 saat suyla kaynatma sonucunda hazırlanan NO ekstrelerinin bu belirli bileşikleri taşıdığı çalışmalar ile, renk reaksiyonları ile tespit edilmiş ve içerisindeki maddenin miktarı da tayin edilmiştir.

Yapılan bu araştırmalara göre bu bileşikler parçalanmaksızın, yani eski hüviyetiyle ekstrelerin içerisinde toplam miktarı 1 litrede 1.7 miligram olarak bulunmaktadır.

Bu ekstrelerin bu şekilde yapılmış kromatografik ve kimyasal analizleri sonucunda bu neticeye vardıldıktan sonra, bir de ekstrelerin hakikaten kalp üzerinde toksik etkilerinin mevcut olup olmadığını araştırdık. Gördük ki, bu ekstre önce kardiyotonik bir aktivite göstermektedir, yani kalp adalesini kuvvetlendirmektedir, daha sonra bir aritmi başlatmaktadır ve ondan sonra da fibrilasyonla kalp durmaktadır.

Araştırmalarımız sırasında bir husus daha tespit edilmiştir. Ekstrelerin içerisine, suyla kaynama sırasında bitkide bulunan bazı iyonlar da geçmektedir. Bu iyonlardan bir tanesi potasyum iyonudur ve bitkide oldukça fazla miktarda bulunduğundan, yüksek miktarda potasyum, kuru ekstre üzerinde yüzde 2,6 oranında potasyum, bu ekstreler geçmektedir. Potasyumun da kalp üzerinde zehirli etkisi vardır. Aslında insan organizmasının potasyuma ihtiyacı vardır, fakat o ihtiyacın üstünde potasyum verildiği takdirde kalpte birtakım bozukluklar olmaktadır. Ayrıca başka bozukluklar, örneğin böbreklerde olumsuz etkiler de söz konusudur, ama en önemlisi kalp üzerindeki etkisidir. Bu bozukluklar kalbin durmasına neden olan doza erişebilir. Potasyum'un mevcudiyeti hem pratik miktar tayini deneyleriyle tespit edilir, hem de sıçan kalbinde deneysel olarak tespit edilir. Sıçan kalbindeki bu etki, demin sözünü ettiğimiz kardiyolojik heterozitlerin, yani diğer bileşiklerin etkisinden farklıdır. İşte bu iki nedenden dolayı bu ilacın insanlar üzerinde kullanılması, hele uzun süreli kullanılması, birikme özelliğine bağlı olarak son derece risklidir.

Bugün vardığımız sonuç budur ve hemen hemen bir yıl önce başlatılan araştırmalar bize göre artık tamamlanmıştır. Araştırmalarımıza göre de burada elde edilen sonuçlara göre de bu bitkinin anti-kanser etkisi yoktur. Anti-AIDS etkisi yoktur ve bu bitki zehirli bir bitkidir.

Kullanılan doza bağlı olarak ya hemen, ya da uzun veya kısa bir süre sonra, birikme yoluyla kullanılan, hastaları öldürebilecek düzeye erişmesi her an için mümkün olan, son derece tehlikeli bir ilaç mahiyetindedir.

Bu nedenlerle bu ekstrelerin bugünkü durumu ile kullanılmasının mümkün olma-

diği sonucuna vardık. Bunu sizlere, kamuoyuna da duyurulmak üzere bildirmek görevini şu anda yerine getirmiş bulunuyorum.

Vardığımız sonuçlar, bugüne kadar yapılmış olan herhangi bir spekülasyonla ilgili değildir. Dikkat ederseniz tamamen onların dışında yürütmeye çalıştık, tamamen bilimsel bulgular elde etmeye çalıştık ve bu bilimsel bulguları şimdi gene aynı spekülasyondan uzak görüş içerisinde aktarıyorum; ama, halkımız şunu bilmelidir ki, bu ilaçlar kanserli hastalar için ölümü daha yakına getirebilir.

Basının konuya gösterdiği yakın ilgiye ben ve arkadaşlarım çok teşekkür ediyoruz.

